

De Hoornse portretschilder Abraham Liedts – Carla van de Puttelaar

Noten:

1 B.J.A. Renckens, 'Abraham Liedts', *Kunsthistorische mededelingen van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie*, 3 (1948), p. 29-34.

2 Arnold Houbraken, *De groote schouburgh der Nederlantsche konstschilders en schilderessen*. B.M. Israël Amsterdam, 1976 (3 delen, fotografische herdruk).

Jan Claesz. Rietschoof werd gedoopt op 21 mei 1652 in Hoorn. Hij was eerst een leerling van Abraham Liedts en later van Ludolf Bakhuizen. Hij stierf in Hoorn op 3 november 1719.

3 Jan Albertsz. werd op 20 oktober 1624 in Medemblik gedoopt als zoon van Aelbert Rootjes/Rootges. In 1643 trouwde hij met de Hoornse Maritie Ambrosiusdr. (Maertje Ambrosijns), en vestigde hij zich in Hoorn. Hij werd er begraven op 1 november 1666.

4 J.G. van Gelder, 'Een tekening van Abraham Liedts', *Oud Holland* 82 (1967), p. 235-237.

5 Westfries Archief (WA), Hoorn, Oud Rechterlijk Archief (ORA) 4530 (1610-1625), fol. 23, 19 oktober 1619. Zie ook John R. Brozius, *Spiegel der Jonckheydt, Het West-Friese kinderportret in de zeventiende eeuw*, 'De Engelandvaarder Abraham Liedts', Hoorn 2010, p. 18, met onjuiste gegevens en p. 23, noot 34, met onjuist ORA-nummer. Brozius stelt dat de vader van Liedts 'de Schotsman' werd genoemd. Dit blijkt echter een andere persoon te zijn die niet aan Liedts verwant is (John Brozius, e-mail 17 april 2012).

6 WA, Hoorn, Not. Arch. 2163, 12 april 1668. Uit de huwelijksinschrijving in 1661 (WA, Hoorn, Doop-, trouw- en begraafboeken (DTB) 65, fol. 342a) blijkt dat hij in Hoorn is geboren.

7 WA, Hoorn, ORA 4530 (1610-1625), fol. 23, 19 oktober 1619; ook: Brozius 2010 (noot 5), p. 18 en p. 23, noot 34, met onjuist ORA-nummer. Zie eveneens WA, Hoorn, ORA 4427 (laatste mei 1624): Chirurgijn Tatinghof uit Enkhuizen is eiser in een zaak tegen Hendrick ter Beecke en Adriaen Jansz. als voogden van Jacob en Abraham Jacobsz. vanwege een arrest dat zij hebben uitgesproken op een hypotheek die berust onder Zacharias Wijbrandts. De eiser zegt dat de gedaagden niet hebben ontzien een part van 700 gulden 'opt huis 't veerschip' te hebben gearresteerd. De procureur voor de gedaagden repliceert dat het arrest van 5 juli 1623 wettig is geweest op Pouwel Jacobsz. Lyts totdat hij zal betalen (met dank aan John Brozius).

8 WA, Hoorn, ORA 4229, 25 april, 30 mei en 6 juni 1636.

9 'Abraham Lits iegenwoordich in Engelandt' (WA, Hoorn, ORA 4229, 25 april 1636).

10 WA, Hoorn, Not. Arch. nr. 2088, 19 december 1646. Hij ondertekende een akte als getuige (Brozius 2010 [noot 5], p. 23, noot 35).

11 Dat Waben leerlingen en/of medewerkers had, blijkt uit een geschil dat de vrouw van Waben, Lysbeth Allertsdr. in 1639 had met de kunstschilder IJsbrant Reijersz. Deijer over twee portretten, die de laatste in opdracht van Waben had

afgewerkt. Deijer eist in deze zaak betaling voor het 'opmaken' van twee pendantportretten en wil de werken niet teruggeven voordat er 50 gulden per stuk voor was betaald. WA, Hoorn, ORA 4232, 12 en 16 december 1639, zie Brozius 2010 (noot 5), p. 12 en 13 en noot 19, p. 23. Deijer wordt in andere bronnen ook wel gespeld als Deijeren, Daijer of Dayer en op een prent naar zijn werk uit 1638 als Deyer (Rijksprentenkabinet, Amsterdam, inv.nr. RP-P-OB-9203). 12 Het huwelijk werd op 16 april 1661 afgekondigd en werd op 1 mei gesloten door ds. Goethals in de gereformeerde kerk (WA, Hoorn, DTB 65, fol. 342a). Jacobus, het enige kind van Liedts, werd op 18 oktober 1661 gedoopt. Doopgetuige was Sofij Pluvier, een dochter van de predikant Samuel Pluvier die net als Liedts 'achter de kerck' woonde (WA, Hoorn, DTB 8, fol. 8a). In 1677 was Liedts junior getuige bij een Hoornse notaris en wordt hij Jacob Abrahamsz. Liedts 'burger' genoemd (WA, Hoorn, Not. Arch. 2204, 27 november 1677). In 1679 stond hij in ieder geval onder voogdij van Jueriaen Eggert (WA, Hoorn, ORA 4533, fol. 122, 11 maart 1679, akte betreffende de verkoop van zijn ouderlijk huis, met dank aan John Brozius).

13 Hij bezat geen familiegraf, maar werd begraven in een gehuurd graf: 'abraham iacobse liets een huert graf suidsijd 553', begraafboek Grote Kerk, Hoorn, 12 december 1668 (WA, Hoorn, DTB 82). Hij liet voor zover bekend geen testament na (met dank aan John Brozius).

14 *Portret van een niet geïdentificeerde vrouw*, doek, 115 x 87,3 cm, met (slecht leesbare) inscriptie linksonder: AE (A)tatis Suae 36/ A 1651, particuliere collectie. Het schilderij werd in 2009 aan Liedts toegeschreven door Fred Meijer en de auteur. Het schilderij werd in het verleden ten onrechte toegeschreven aan Thomas de Keyser.

15 Ontfanck ende uytgiftboeck van de Ouden Schutters Doelen, 1630-1682 (Gonnet 664), bevat de volgende uitgave: '1652. 25 January. betaelt aan onze confrater Dirck Claesz. Veen voort doeck van sijn schilderye 36.-.-' (Renckens 1948, p.33).

16 *Portret van een niet geïdentificeerde 19-jarige jongeman*, paneel, 92 x 73,5 cm, inscriptie linksmidden: ÆTATIS 19 A° 1655, Westfries Museum, Hoorn, inv.nr. 02281.

Portret van een niet geïdentificeerd 14-jarig meisje, paneel, 91,5 x 71 cm, inscriptie linksonder: ÆTATIS. 14 A° 1655, Westfries Museum, Hoorn, inv.nr. 01239.

Portret van een niet geïdentificeerd 10-jarig meisje, paneel, 91 x 70,5 cm, inscriptie linksmidden: Ætatis sua 10 A° 1655, Westfries Museum, Hoorn, inv.nr. 01240.

17 De vermoedelijk eigenhandige latere versie, doek 102 x 82 cm (verkleind), bevindt zich in het Westfries Museum, Hoorn, herkomst: (nazaat van) J.C. Bloem, verworven 1971. Dit schilderij is van goede kwaliteit en heeft een geborstelde, van roodbruin naar oker verlopende achtergrond (met linksboven iets dat op een wolkenlucht zou kunnen duiden), zoals Liedts die heeft toegepast in portretten uit de eerste helft van de jaren 1650. De kopie in bezit van het Rijksmuseum, Amsterdam, doek 119 x 92 cm, inv.nr. SK-A-854 (aangekocht op veiling H.J. Broers, Utrecht (J.L. Beyers), 14 maart 1873 [geen nummer] als F. Liest, fl. 53,50) is duidelijk minder van kwaliteit en zal van een iets latere datum zijn. In E.M. Moes, *Iconographia Batavia*, Amsterdam 1897, nr. 2526, staat deze kopie op naam van de landschapschilder Hendrik van Schuylenburch. De website van het

Rijksmuseum maakt daar echter geen melding van. Vermoedelijk is dit geheel uit de lucht gegrepen (met dank aan Gerdien Wuestman voor de juiste herkomst, e-mail 20 maart 2012). De vraag of het bij het schilderij uit het Westfries Museum en het exemplaar dat mogelijk in bezit was van koning Willem II om hetzelfde schilderij gaat of om twee verschillende portretten, blijft vooralsnog open. Het portret is in het Koninklijk Huisarchief niet vermeld. Er zijn nog enige vermeldingen van mogelijke portretten van Pieter Florisz. Het eerste is het voormalig bezit van mevr. Kneppelhout van Sterkenburg op kasteel Sterkenburg; (doek 114 x 88 cm, zie *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, 1911-1937, dl. IX, p. 258). Echter, de foto van dat schilderij in het Iconografisch Bureau (IB, nu onderdeel van het RKD, Den Haag), Dingjan neg. 691779, rep. 26807, laat zien dat het om een andere voorgestelde gaat en er zijn, behalve in de pose en de aanwezigheid van schepen in de achtergrond, eigenlijk geen overeenkomsten met de twee bovengenoemde schilderijen. Te oordelen naar de foto zou dit echter wel een door Liedts geschilderd portret kunnen zijn uit de eerste helft van de jaren 1650. Op het opzetkarton van het IB staat dat het schilderij op 1 september 1969 door het Venduehuis in Den Haag is geveild. Er is echter geen veiling geweest op die datum. Het tweede mogelijke portret van Pieter Florisz. (IB nr. 47311) bevindt zich in de collectie van Slot Frederiksborg, Denemarken, doek, 47 x 64 cm, inv.nr. A1199. Dit is een andere compositie, waarin het portret van Liedts nauwelijks herkenbaar in spiegelbeeld is weergegeven. Een derde vermelding in het IB (nr. 33594) betreft een portret van Pieter Florisz. in het Skoklosters Slott in Zweden, doek ca. 125 x 103 cm, inv.nr. 1670. Dit gaat niet terug op het portret door Liedts, maar heeft wel overeenkomsten in de gelaatstreken. Het wordt toegeschreven aan Karel van Mander III en werd door de Zweden in 1658 op de Denen buitgemaakt. Het schilderij bevindt zich zeker al vanaf 1701 in de huidige collectie. Aanvullend maakt John Brozius nog melding van een portret van Pieter Florisz. in bezit van Lucas Stokbroo van Hoog van Aartswoud (1792-1867) uit Hoorn (zie: John R. Brozius, *Strijd voor het Vaderland: Pieter Florisz, vice-admiraal van West-Friesland en het Noorderkwartier*, Hoorn 2007, p. 21). Dit zou mogelijk de kopie in de collectie van het Rijksmuseum kunnen betreffen. Na de dood van Stokbroo werd de complete inboedel van zijn huis aan de Ramen geveild, bestaande uit meer dan 2200 kavels, waaronder een grote collectie schilderijen, veiling Hoorn (Vermande), 3 september 1867 en volgende dagen. Renckens, in 1948 (zie noot 1), vehaspelde de herkomsten van enkele van de bovenstaande portretten in zijn catalogusnummer 5.

18 F.W.H. Hollstein e.a., *Dutch & Flemish etchings, engravings and woodcuts ca. 1450-1700*, dl. 9, P. Holsteyn II, p. 77, nr. 10, waarop linksonder vermeld staat: 'Abraham Liets pinxit'. Hollstein vermeldt dat deze prent naar een schilderij in Den Haag is vervaardigd. Bedoeld werd waarschijnlijk het schilderij uit het bezit van J.C. Bloem te Den Haag, dat in 1971 in bezit van het Westfries Museum is gekomen. De prent van Holsteyn lijkt echter gemaakt te zijn naar een voorbeeld van betere kwaliteit of is een vrije interpretatie, waarbij de kwaliteiten van de prentmaker het schilderij naar een hoger plan tillen.

19 De doopboeken van Monnickendam geven geen uitsluitsel over de geboortedatum, want deze zijn alleen voor de jaren na 1643 bewaard gebleven. Zie Brozius 2007 (noot 17).

- 20 *Portret van Immetje Groot*, paneel, 121,3 x 87,6 cm, inscriptie links midden: ÆTATIS 35, Chrysler Museum of Art, Norfolk (Virginia), inv.nr. 71.451. Het schilderij is afkomstig uit de collectie van Walter P. (Jr.) als J. Verspronck. Carla van de Puttelaar, 'Het portret van Immetje Groot geschilderd door Abraham Liedts', *Oud Holland* 125 (2012), p. 226-232.
- 21 WA, Hoorn, DTB 65, fol. 215a.
- 22 *Portret van Meijndert Merens*, doek, 121 x 95,7 cm, Westfries Museum, Hoorn, inv.nr. 02111. *Portret van Brigitta de Groot*, doek, 120,5 x 92 cm, Westfries Museum, Hoorn, inv.nr. 02108, met vermelding in verso links: A° 1659 ALiets. (AL aanéén) en rechts: Ætatis 20. den 3 Januarij. Mogelijk is dit een overname na verdoeking van een oorspronkelijke vermelding door Liedts op de achterkant van het schilderij.
- 23 *Portret van Cornelis Backer*, doek, 131 x 98 cm, gesigneerd en gedateerd links midden: ALiets A° 1667 (AL aanéén), Westfries Museum, Hoorn, inv.nr. 01414.
- 24 Zie noot 16 voor de gegevens van deze portretten.
- 25 Op 7 oktober 1635 werd een kind genaamd Jacob Groot gedoopt als zoon van Jacob Jacobsz. Groot en Sijtje Jans (WA, Hoorn, DTB 5, fol. 89). Zijn sterfjaar is niet bekend.
- 26 Rijksarchief Haarlem, Familiearchief Merens, nr. 332B (met dank aan John Brozius).
- 27 Lysbeth Jacobsdr. Veen werd 30 mei 1640 gedoopt en Grietje Jacobsdr. Veen op 30 mei 1645 (WA, Hoorn, DTB 6; met dank aan John Brozius).
- 28 Huwelijksafkondiging op 22 november 1687 (WA, Hoorn, DTB 67, folio 75).
- 29 *Portret van een niet geïdentificeerde vrouw*, doek, 122,6 x 89,5 cm, ca. 1659, ASU Art Museum, Tempe, VS.
- 30 *Schuttersmaaltijd ter viering van de Vrede van Munster*, doek, 232 cm x 547 cm, gesigneerd en gedateerd middenonder: Bartholomeus Vander Helst, fecit A° 1648, Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. SK-C-2.
- 31 Toegeschreven aan Abraham Liedts door J.G. van Gelder, tot dan toe vragenderwijs gecatalogiseerd als werk van B. van der Helst, krijtschets, 188 x 274 mm, Hessisches Landesmuseum, Darmstadt.
- 32 *Portret van een niet geïdentificeerde man*, doek, 119 x 88,5 cm, gesigneerd en gedateerd rechtsboven: 1659 J.A. Rotius fecit, Westfries Museum, Hoorn, inv.nr. 01269.